Til Sortland Kommune

postmottak@sortland.kommune.no

Sortland 09.12.2024

Arkivsak 24/2571 – Innspill og merknader

Contents

Arkivsak 24/2571 – Innspill og merknader 1
Overordnede innspill og merknader....1
Kunnskapsgrunnlag 2
Forslag planprogram....5
Forslag planstrategi 6

Overordnede innspill og merknader

Medvirkning: Medvirkningen som ble utført i forbindelse med Kommuneplanens samfunnsdel i 2019-2021 er ikke representativ for verdensbildet vi nå står ovenfor i 2024. Innbyggernes tanker og prioriteringer kan være i endring.

På hjemmesiden til kommunen står det at ordførerkaffe og ByLab har vært arrangement hvor innbyggere har vært invitert til å diskutere Kommuneplanens samfunnsdel («Ordfører Grete Ellingsen inviterte til ordførerkaffe i Kulturfabrikken, temaet var kommuneplanens samfunnsdel. Innbyggere fikk komme med innspill. ByLab fikk også nytt tema (kommuneplanens samfunnsdel) og står utstilt ved inngangen til Biblioteket»). I invitasjon til arrangementene har det ikke kommet frem at tema har vært Kommuneplanens samfunnsdel. Innbyggerne har dermed ikke fått rimelig mulighet til å komme med innspill i prosessen. *Således er det ikke til å forstå at kravet til medvirkning er oppfylt.*

Med de sammensatte risikoer kommunen står ovenfor i 2024 bør kommunen utvide medvirkningsprosessen utover minstekravet.

Offentlig ettersyn: *Høringsperioden har vært altfor kort (6 uker)* for å få gjennomgått kunnskapsgrunngrunnlag, planprogram og planstrategi, og *høringen er lagt til en travel tid på året (førjulstid) som gjør det vanskelig for innbyggere å engasjere seg*.

Høringsfrist er 10.desember. Planprogrammet skal vedtas allerede 16.desember 2024. *Er seks dager nok tid til at kommunen får lest gjennom, vurdert og eventuelt implementert merknader og innspill?*

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (helhetlig ROS-analyse): Kommunen gjennomfører nå en ny helhetlig ROS-analyse (arkivsak 24/1373). Helhetlig ROS-analyse kan fungere som en rød tråd gjennom overordnet kommuneplan (som består av kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel (inkludert byplanen)). Når planprogram for kommuneplanens samfunnsdel fremlegges før helhetlig ROS-analyse er ferdigstilt, så kan resultatet bli at føringene i kommuneplanens samfunnsdel ikke samsvarer med, eller er stikk i strid med ROS-analysens identifiserte tiltak. Og fordi kommuneplanens samfunnsdel legger føringer for utformingen av kommuneplanens arealdel, så vil feilaktige føringer i kommuneplanens samfunnsdel overføres til kommuneplanens arealdel.

Folkehelse og bærekraft: Formannskapsmøtet den 24.10.2024 kommenterer at kommuneplanens samfunnsdel naturlig vil inneholde et folkehelseperspektiv. Tilgang til natur- og friluftsområder er det mest bærekraftige og undervurderte tilgjengelige folkehelsetiltaket. Å ha lett tilgjengelige natur- og friluftsområder er en «lavthengende frukt» innenfor folkehelsetiltak. *Natur- og friluftsområder som folkehelsetiltak bør komme inn i kunnskapsgrunnlaget og planprogram.*

Kunnskapsgrunnlag

Natur- og klimakrisen: Den største risikoen kommunen står ovenfor på lang sikt er tilknyttet natur- og klimakrisen, som vil overgå og forsterke de fleste andre kriser både lokalt og globalt.

Kunnskapsgrunnlaget henviser til fenomenet «klimaendring», når man nå globalt heller snakker om «klimakrisen». Kunnskapsgrunnlaget mangler i tillegg fokus på naturkrisen. «Natur- og klimakrisen» er et mer beskrivende uttrykk for disse globale krisene. Samfunnssikkerhet og beredskap får bred omtale i kunnskapsgrunnlaget. Men kunnskapsgrunnlaget unngår å snakke om kort- og langsiktig risiko tilknyttet natur- og klimakrisen, selv om disse krisene er sentrale innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. *Natur- og klimakrisen må få bredere omtale i kunnskapsgrunnlaget, og relateres til Sortland kommune.*

Beredskapens «fotavtrykk»: Samfunnssikkerhet og beredskap fokuserer på å sikre kommunens beredskapsbehov og nasjonale sikkerhetsinteresser, uten å problematisere hvordan aktiviteter tilknyttet samfunnssikkerhet og beredskap kan forsterke natur- og klimakrisen. *Beredskapens «fotavtrykk» bør diskuteres i kunnskapsgrunnlaget.*

Bærekraftsparadoks: Kommunen definerer samfunnsplanen i forhold til behov for utvikling. Bærekraftig utvikling er ikke mulig når det ene målområdet (behov for infrastruktur, forsvarsevne, havneutvikling) slår i hjel det andre målområdet (klima, natur og miljø). *Kunnskapsgrunnlaget tar ikke opp den mest sentrale utfordringen samfunnet står ovenfor: Hvordan sikre et bærekraftig samfunn, samtidig som vi sikrer dagens natur og forbedrer klima?*

s.5: «For deg som folkevalgt: Utfordringen til de folkevalgte er å gjøre økonomien bærekraftig, slik at den både sikrer menneskers behov, og samtidig holder seg innenfor naturens tåleevner». Utfordringen beskrevet i kunnskapsgrunnlaget er en umulighet for de folkevalgte; *Dagens økonomiske vekstprinsipp medfører at økonomien aldri vil kunne holde seg innenfor naturens tåleevne.* Den som gjør økonomien bærekraftig, vil vinne nobels fredspris.

Da er det bedre å si at folkevalgte plikter å ta valg som ivaretar både dagens og fremtidige generasjoners behov.

s.19: «Naturens tåleevne» nevnes i flere sammenhenger. I kunnskapsgrunnlaget fremkommer det ikke at befolkningen allerede lever over «naturens tåleevne» (Jordens temperatur ligger per nå på 1,45°C og forventes å øke opp mot minst 2,6°C i år 2100. Det er videre beregnet at Norge må redusere sitt fotavtrykk med minst to tredjedeler innen 2030, noe som også gjelder Sortlands befolkning. At *økonomien altså ikke er innenfor naturens tåleevne per i dag bør komme frem i kunnskapsgrunnlaget, og årsaker til at økonomien ikke er innenfor naturens tåleevne bør fremheves i kunnskapsgrunnlaget.*

s.19: Overskriften «Velferd og bærekraftig verdiskapning» hentyder til at aktiviteten i Sortland kommune kort fortalt ER bærekraftig. Kunnskapsgrunnlaget bør utdype: Hva er konklusjonen av de momenter som kapittelet nevner? Hvilken verdiskaping er bærekraftige og hvilken er ikke bærekraftig? Eventuelt hvor stort er eventuelt gapet hvis verdiskapningen ikke er bærekraftig? Hvilke mekanismer har kommunen for å bidra til å gjøre verdiskapingen bærekraftig?

s.40: Kunnskapsgrunnlaget nevner *klimagassutslipp per innbygger* i Sortland. Sortland har til tross for dette ikke fått på plass klimagass-rapportering slik vedtatt i 2020. *Kunnskapsgrunnlaget bør ta opp at klimagass-rapportering er vedtatt, og årsaker til at rapporteringen ikke er implementert.* I tillegg, på lik linje med klimagassutslipp per innbygger, så er det naturlig å snakke om *naturtap per innbygger* i Sortland.

s.42: Kunnskapsgrunnlaget sier at «Utslippsnivået for jordbruk er nærmest uendret siden 2009». *Nydyrking av myr (myr = karbonrike arealer) medfører klimagassutslipp. Er nydyrking tatt med i beregningen av utslippsnivået? Eventuelt hvor mye ekstra har jordbruket sluppet ut som en følge av nydyrking av myr? Kunnskapsgrunnlaget bør besvare disse spørsmålene.*

s.43: Beskrivelsen av klima, natur og miljø for fremtida mangler beskrivelse av fremtidig havnivåstigning og høye vannstander (se https://kartverket.no/til-sjos/se-havniva og veileder fra DSB Havnivåstigning og høye vannstander i samfunnsplanlegging fra juni 2024). Her kan det nevnes at FN etter juni 2024 publiserte ny FN-rapport som sier at verden per i dag går mot en oppvarming på 2,6°C. Dette vil forsterke havnivåstigningen ytterligere. *Havnivåstigning bør tas med i Kunnskapsgrunnlaget.*

s.45: «Konsekvensene av klimaendringene utgjør en egen dimensjon i vår sikkerhet og beredskap». Klimaendringer *forsterkes av* naturtap. Og klimaendringer *forsterker* naturtap. Kunnskapsgrunnlaget bør dermed også ta med at «*konsekvensene av naturtap utgjør dermed også en egen viktig dimensjon i vår sikkerhet og beredskap».*

s.45: I kapittelet samfunnssikkerhet og beredskap nevnes ny havneberedskapsforskrift og nasjonale forventninger. På lang sikt er det flere faktorer som er sentrale for samfunnssikkerhet og beredskap; nemlig vår forvaltning av natur og begrensning av klimaendringer. *Kunnskapsgrunnlaget bør også nevne blant annet Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur - Norsk handlingsplan for naturmangfold, Meld. St. 13 (2020-2021) - Klimaplan for 2021-2030 og FNs klimarapport 2024.*

s.45: «Kommunene forventes å ivareta behov for areal til forsvar, arealer for matproduksjon og sikrer tilgang til rent drikkevann, kraftforsyning og kommunikasjon». *Kommunen bør i kunnskapsgrunnlaget også fremheve sitt nøkkelansvar i bærekraftig arealforvaltning for å ivareta samfunnets behov på lang sikt.*

s.46: «Ny ROS-analyse for Sortland»: I beskrivelsen av formålet mangler beskrivelse av behovet for langsiktig beredskapsarbeid. Her kan det være nyttig å henvise til Veileder til helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse i kommunen revidert 2022. En helhetlig ROS-analyse skal ta for seg uønskede hendelser både på kort og lang sikt, vurdere sårbarhet, sannsynlighet, konsekvenser og usikkerhet, samt beskrive risiko, mulige tiltak og vurdere styrbarhet. *Helhetlig ROS-analyse bør ta stilling til både kortsiktige tilpasninger (DRR disaster risk reduction)/adaptation) og langsiktige forebyggende tiltak (utslippsredusjon/mitigation).* Det langsiktige forebyggende perspektivet er spesielt viktig å hensynta tilknyttet *klimarisiko* (det vil si klimahendelser som medfører fare for liv, helse eller verdier). World Economic Forum beskriver globale risikoer i de neste 10 årene etter alvorlighetsgrad:

1. *Feilslått klimahåndtering*
2. Ekstremt vær
3. Tap av biomangfold
4. Forvitring av sosial samhørighet
5. Levebrødskrise

Disse er like aktuelle for Sortland Kommune som for resten av verden.

s.47: Kunnskapsgrunnlaget fokuserer på «Samfunnssikkerhet gjennom planlegging». Men skal kunnskapsgrunnlaget og planprogrammet ha fokus på samfunnssikkerhet og beredskap,så er et mer korrekt fokus «Samfunnssikkerhet gjennom *forebygging»* (for å eliminere/minimere sannsynlighet for uønsket hendelse – også kalt mitigation).

s.47: Setningen «god beredskap er også avhengig av at Forsvarets arealbehov ivaretas» står uforklart, og meningen henger i luften. *Hvorfor er god beredskap også*

avhengig av at Forsvarets arealbehov ivaretas? Det er en påstand som bør underbygges med fakta.

s.52: En ansatt i organisasjonen er nevnt med navn, mens andre er beskrevet kun som stillinger.

s.55: «Strategier og anbefalinger – Medvirkningsaktiviteter i 2019-2021»: Medvirkningen utført i 2019-2021 er allerede utdatert. Svært mye har skjedd både lokalt, nasjonalt og globalt siden medvirkningsaktivitetene i 2019-2021. Befolkningen kan nå ha et fornyet perspektiv på hva som skal til for å sikre et robust og resilient samfunn i fremtidens Sortland. *Byens innbyggere burde få fornyet mulighet til å medvirke i prosessen rundt kommuneplanens samfunnsdel.*

Forslag planprogram

Natur- og klimakrisen: *I forslaget til planprogram er fokuset på natur- og klimakrisen fraværende. «Klimaendring» er nevnt 11 ganger i kunnskapsgrunnlaget, men nevnes ikke i forslag til planprogram. Natur- og klimakrisen bør, som tidligere nevnt i innspill til kunnskapsgrunnlaget, også få en sentral plass i planprogrammet.*

Friluftsområder: Både i kunnskapsgrunnlaget og planprogrammet er folkehelse et viktig tema. *Natur og friluftsområder har en sentral funksjon i god folkehelse. Men friluftsområdene er utelatt som tema både i kunnskapsgrunnlaget og planprogram. Som allerede nevnt i innspill til kunnskapsgrunnlaget, bør natur- og friluftsområder tas opp som folkehelsetiltak i planprogrammet.*

Nasjonale føringer: Forslag til planprogram nevner ny boligsosial lov (s.6), mens kunnskapsgrunnlaget heller nevner ny havneberedskapsforskrift og nasjonale forventninger/føringer tilknyttet kystvakta og beredskap (s.45-46). *Den røde tråden mangler fra kunnskapsgrunnlag til planprogram på hva som er prioriterte nasjonale føringer.*

s.3: Kommuneplanens samfunnsdel gjelder for tolv år. *De langsiktige utfordringene tilknyttet natur og klima strekker seg svært mye lengre, og må hensyntas allerede i dag i forslag til planprogram.*

s.3: «Samfunnsdelen skal også ha arealstrategier som legger overordnede føringer for fremtidig arealdisponering. Mens alle kommuner skal ha en kommuneplan, så står de relativt fritt til selv å definere eget behov for sektor-, tema-, og handlingsplaner. Dette gjøres først og fremst gjennom kommunens planstrategi». Her kan det kommenteres at helhetlig ROS-analyse er ikke kartlagt og inkludert i kunnskapsgrunnlaget, forslag til planprogram eller planstrategi. *Hvordan skal kommunen kunne fremlegge overordnede føringer for fremtidig arealdisponering, uten å ha hele risiko- og sårbarhetsbildet?* Kommuneplanens samfunnsdel må ta i betraktning hele risiko- og sårbarhetsbildet, ikke bare håndplukke viktige satsingsområder etter politisk forgodtbefinnende.

s.6: Folkehelse er et sentralt tema i både kunnskapsgrunnlaget og forslag til planprogram. Men til tross for natur- og *friluftsområdenes sentrale funksjon for en god folkehelse*, så er ikke natur- og friluftsområder tema i forslag til planstrategi. *Planprogram bør avklare viktigheten av natur- og friluftsområder for folkehelsen ved å ta med at kommunens natur- og friluftsområder kartlegges, samt at innbyggernes bruk av kommunens natur- og friluftsområder kartlegges,.*

s.6: Nasjonale føringer: Forslag til planprogram nevner ny boligsosial lov, mens kunnskapsgrunnlaget velger å nevne ny havneberedskap og nasjonale forventninger/føringer tilknyttet samfunnssikkerhet og kystvakta. *Det virker ikke til å være en rød tråd mellom nasjonale føringer i kunnskapsgrunnlag og nasjonale føringer i forslag til planprogram. Hva er de viktigste nasjonale føringene?*

s.6: *Nasjonale føringer er mangelfulle.* Sentrale nasjonale føringer som bør inkluderes i kunnskapsgrunnlaget og i planprogrammet: Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur - Norsk handlingsplan for naturmangfold, Meld. St. 13 (2020-2021) - Klimaplan for 2021-2030 og FNs klimarapport 2024.

s.11: *Nasjonale forventninger tilknyttet bærekraftig arealforvaltning er ikke nevnt i planprogrammet, til tross for at dette punktet er særs viktig både for samfunnssikkerhet og beredskap, og for langsiktig samfunnsutvikling.*

s.12: Medvirkningsprosessen har vært begrenset ved revisjon av Kommuneplanens samfunnsdel, og tidligere medvirkningen i 2019-2021 er lagt til grunn. Som allerede nevnt i innspill til kunnskapsgrunnlag er *tidligere medvirkning ikke representativ med tanke på det endrede verdensbildet vi nå står ovenfor i 2024.* Innbyggernes tanker og prioriteringer kan være i endring. *Medvirkningsprosessen bør utvides.*

s.12: Planprogrammet sier at administrativ styringsgruppe for å utarbeide Kommuneplanens samfunnsdel består av representant fra KF Sortland Havn. *Hvem er representant fra KF Sortland Havn? Er eventuelt habiliteten til representant fra KF Sortland Havn vurdert?*

s.13: Høringsperioden for Forslag til planprogram avsluttes 10.desember 2024. Planprogrammet skal vedtas allerede 16.desember 2024. *Er seks dager nok tid til at kommunen får lest gjennom, vurdert og eventuelt implementert merknader og innspill?*

Forslag planstrategi

s.7: Nasjonale føringer: *Planstrategi bør også nevne blant annet Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur - Norsk handlingsplan for naturmangfold, Meld. St. 13 (2020-2021) - Klimaplan for 2021-2030 og FNs klimarapport 2024.*

s.14: «Arealdelen skal inneholde bestemmelser som ivaretar hensynet til helse, miljø, sikkerhet, universell utforming og barns behov for leke- og oppholdsarealer». Setningen er en ekstrem forenkling av en svært kompleks problemstilling.

Arealforvaltning er kommunens mest krevende forvaltningsområde. *Bærekraftig arealforvaltning er nøkkelen til langsiktige forebyggende natur- og klimatiltak, og langsiktige levedyktige lokalsamfunn i kommunen. Dette bør fremkomme i planstrategien.*

s.15 og s.17: Skal kommuneplanens arealdel revideres i 2024? Regner med det er en skrivefeil, og at det er oppstart i 2025.

s.17: Allerede i planstrategi navngis nytt havneavsnitt på Skjåneset som skal inkluderes i Kommuneplanens arealdel. *Nytt havneavsnitt plasseres på Skjåneset uten å argumentere for beslutningen i planstrategien. Det er dessuten underlig at kommunen har valgt havneplassering basert på en utredning utarbeidet i 2012. Arealstrategien er dessuten fastsatt før helhetlig ROS-analyse er ferdigstilt, og med et kunnskapsgrunnlag med vesentlige mangler (blant annet tilknyttet natur- og klimakrisen).*

s.12-41: Kommunen tillater fortsatt byggeplaner/bygging i:

- *Naturområder:* Planstrategien gir oversikt over ønsket regulering i områder som er helt eller delvis LNFR-områder, samt områder som omfatter myr. *Planstrategien mangler konsekvensanalyse av slike arealendringer.*
- *Områder som vil påvirkes/oversvømmes ved havnivåstigning og/eller stormflo*: Hanivåstigning er ikke nevnt i kunnskapsgrunnlaget, i planprogram eller i forslag til planstrategi. Flere av områdene i planstrategien (Natsteinøyra ambulanse/politi, Holmen industriområde, Skjåneset havn) vil bli *direkte påvirket av havnivåstigning og stormflo* (https://www.kartverket.no/til-sjos/se-havniva).

Innholdet i planstrategien tyder på at kommunens planstrategi ikke søker å oppnå en bærekraftig arealforvaltning eller samfunnsutvikling.

s.33: Plan for klima og miljø og Plan for naturmangfold foreslås som temaplaner. Disse to planene utgjør det viktigste fundamentet for å oppnå nasjonale mål for natur og klima. Temaplaner er ikke underlagt plan- og bygningslovens krav slik som kommunedelplaner er. *Kommunedelplaner og temaplaner er ikkje juridisk bindende, men arealbruk som er vedtatt i kommunedelplaner er juridisk bindende.Det er helt essensielt at planer for natur og klima utredes som kommunedelplaner, ikke temaplaner. Faktisk er det helt essensielt at alle planer som er sentrale for å oppnå bærekraft utredes som kommunedelplaner, ikke temaplaner.*